

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3

Denumire rezultat: „Analiza comparativă, la nivel european, privind instrumentele de monitorizare a absolvenților pe piața muncii”

**INSTRUMENTE DE MONITORIZARE
ȘI ANALIZA DATELOR EXISTENTE
ÎN 8 UNIVERSITĂȚI
REZUMAT**

Elaborată de către autor:
Expert de monitorizare
Prof. Univ. Dr. Marian Preda

București, Aprilie 2017

Prezenta analiză face parte dintr-un studiu mai amplu care are ca scop explorarea modului în care este monitorizată inserția pe piața muncii a studenților și absolvenților în cadrul instituțiilor de învățământ superior din România. Pentru raportul de față au fost supuse analizei 8 universități: (1) Universitatea Națională de Arte din București, (2) Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” din București, (3) Universitatea Națională de Educație Fizică și Sport din București, (4) Școala Națională de Științe Politice și Administrative din București, (5) Universitatea „Transilvania” din Brașov, (6) Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești, (7) Universitatea „Ovidius” din Constanța și (8) Universitatea Maritimă din Constanța.

Obiectivele specifice ale analizei sunt următoarele:

- identificarea măsurilor, activităților, procedurilor și proiectelor destinate monitorizării parcursului profesional al studenților și absolvenților;
- evaluarea metodologiilor prin care sunt colectate date despre situația profesională a studenților și absolvenților și a măsurii în care acestea corespund exigențelor instituțiilor de evaluare a calității în învățământul superior;

În direcția atingerii obiectivelor de mai sus, au fost colectate informații despre fiecare universitate supusă analizei, utilizând proceduri distincte și realizând o îmbinare a tehnicilor de cercetare. Într-o primă etapă a fost realizată o analiză a datelor secundare despre situația învățământului superior în România astfel încât să poată fi asigurat cadrul de contextualizare a rezultatelor specifice la nivel de universitate. În a doua etapă, a fost implementat un instrument de auto-evaluare de tip chestionar transmis către fiecare instituție de învățământ supusă studiului. Datele colectate prin intermediul acestui chestionar, au fost suplimentate, în a treia etapă, de o analiză a documentelor disponibile public privind măsurile activitățile și proiectele cu privire la actualizarea programelor de studiu la cerințele pieței muncii, dialogul între reprezentanți ai mediului academic și reprezentanți ai mediului public, privat sau ONG, monitorizarea situației studenților și absolvenților în privința integrării lor pe piața muncii.

Prin intermediul chestionarului de auto-evaluare au fost colectate date despre situația existentă la nivel de universitate, fiind abordate următoarele teme: (1) domeniile educaționale în care sunt organizate programe de studiu, (2) procedurile de monitorizare a inserției studenților și absolvenților pe piața forței de muncă, (3) perspectiva universității cu privire la competențele necesare a fi dobândite de studenți în timpul anilor de studiu în raport cu cerințele pieței muncii și (4) date socio-demografice privind studenții și absolvenții în funcție de gen, vârstă, etnie și mediu de rezidență.

Analiza documentelor disponibile public a fost realizată utilizând motoarele de căutare Google și Bing. Cuvintele cheie avute în vedere au fost, pe lângă numele sau acronimul fiecărei universități și „absolvenți, studenți”, următoarele: „raport”, „inserția pe piața muncii”, „ARACIS”, „raportul Rectorului”, „angajați”, „consiliere în carieră”. A fost consultat site-ul fiecărei universități și subsecțiunii care aveau potențial de a oferi informații relevante în raport cu subiectul studiului.

Aplicarea unor astfel de proceduri de cercetare a permis cunoașterea modului în care tema angajabilității este integrată în cultura organizațională a fiecărei universități supuse analizei. Ca atare, au fost identificate pentru fiecare universitate o varietate de măsuri, activități sau proiecte de magnitudine diferită, ceea ce pune în evidență faptul că inserția profesională a absolvenților reprezintă un subiect de interes în cadrul universităților. Cu toate acestea, se observă o serie de provocări ce vizează obținerea unor informații actualizate și sistematice privind parcursul profesional al absolvenților, integrate în mod organic procedurilor de management al calității.

În primul rând, conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, se poate observa o ușoară scădere a numărului total de absolvenți în anul 2015, comparativ cu anul 2014. Această tendință caracterizează toate cele trei cicluri de învățământ, fiind mai pregnantă în rândul absolvenților studiilor de licență. Situația se poate datora unor cauze multiple, putând fi determinată de caracteristicile coortei de absolvenți, dar și de contextul mai larg de organizare a învățământului superior. Este necesar ca datele privind numărul de absolvenți să fie corelate cu diferite caracteristici existente în mediul economic pentru a se putea realiza o evaluare a riscurilor de integrare a absolvenților pe piața forței de muncă. Tendința de scădere a numărului de absolvenți din 2014 în 2015 se poate observa și printr-o analiză diferențiată a numărului de absolvenți în funcție de gen. Așa cum era de așteptat, o scădere a efectivului de absolvenți poate fi observată atât pentru populația de gen feminin, cât și pentru cea de gen masculin, indiferent de ciclul de studiu finalizat. În plus, se poate remarca faptul că ponderea absolvenților de gen feminin este mai mare decât cea a absolvenților de gen masculin pentru fiecare dintre ciclurile de învățământ, în oricare dintre perioadele analizate.

De asemenea, conform datelor Institutului Național de Statistică, se poate observa că la nivelul societății românești predomină absolvenții unor instituții de învățământ de stat ceea ce ridică provocări specifice în ceea ce privește formularea unor politici publice eficiente în domeniul angajabilității. O mare parte dintre absolvenții intrați pe piața forței de muncă finalizează un program de studiu finanțat, cel puțin în parte, din bugetul de stat și de aceea

este necesară implementarea unor măsuri de a forma competențe în acord cu cerințele pieței forței de muncă.

Situația locurilor de muncă vacante în perioada 2011-2016, așa cum apare în evidențele Institutului Național de Statistică, arată că cea mai mare parte dintre locurile de muncă vacante sunt cele pentru ocuparea cărora nu este necesară finalizarea unor studii superioare. Statisticile prezentate pot pune în evidență o situație bivalentă. Pe de o parte, situația se poate datora unei supracalificări ce presupune existența unui număr ridicat de absolvenți de studii superioare în raport cu necesarul forței de muncă. Pe de altă parte, această situație poate fi indiciul unui grad ridicat de integrare a absolvenților pe piața muncii. Datele trebuie așadar discutate într-un context mai larg. Ceea ce apare însă ca tendință pozitivă este faptul că se înregistrează o creștere, de la an la an, a numărului locurilor de muncă vacante ce presupun ocupații pentru care este necesară o calificare superioară. Această evoluție poate pune în evidență apariția unor oportunități de angajare pentru absolvenții instituțiilor de învățământ superior. Tendința de creștere se poate remarca în cazul ocupațiilor din corpul legislativ, în cazul specialiștilor în diferite domenii de activitate (inclusiv domeniul tehnic) și în cazul funcționarilor administrativi. În acest context, provocările cele mai mari în ceea ce privește integrarea pe piața forței de muncă pot fi regăsite în rândul absolvenților cu profil artistic sau sportiv, dacă raportarea se face strict la specificul universităților care constituie obiectul studiului.

Analiza situației la nivelul instituțiilor de învățământ superior incluse în studiul de față a vizat colectarea de informații referitoare la diferite teme de interes:

- infrastructura de monitorizare a absolvenților universității (baze de date cu informații despre persoanele care au finalizat un program de studiu);
- structura administrativă cu responsabilități în domeniul realizării studiilor de anagajabilitate;
- tipul de date existente privind inserția studenților și absolvenților pe piața forței de muncă;
- proiecte de dezvoltare instituțională care să consolideze legătura dintre studenți / absolvenți și angajatori;
- implicarea universității în colectarea de date, prin proiecte de cercetare, privind integrarea absolvenților pe piața muncii / realizarea unor studii privind situația studenților sau absolvenților pe piața forței de muncă;

- demersuri privind constituirea unei comunități de alumni și moduri de implicare a absolvenților în viața universității;
- demersuri de facilitare a integrării absolvenților pe piața muncii.

Toate cele 8 universități analizate au derulat un număr mai mare sau mai mic de activități în zona integrării studenților și absolvenților pe piața muncii. Existența unui interes în această direcție crește în magnitudine odată cu trecerea timpului, prin fixarea și anunțarea publică de obiective specifice la nivelul conducerii universității în legătură cu monitorizarea inserției pe piața muncii a absolvenților și prin diferite activități și proiecte axate pe această temă.

Este interesant că se pot găsi elemente explicite destinate inserției absolvenților, însă studenții reprezintă un grup la a cărui inserție pe piața muncii se face referire într-o mai mică măsură sau se asumă implicit în proiectele deja existente pentru absolvenți. A fost identificată la foarte puține instituții o monitorizare sistematică a inserției studenților pe piața muncii, deși practica angajării încă în timpul studiilor este una des întâlnită. De exemplu, la o universitate există un site actualizat în mod curent, implementat de universitate prin Centrul de Consiliere și Orientare în Carieră, unde se pot găsi anunțuri de angajare pentru diferite evenimente sau proiecte, la care pot aplica atât studenți, cât și absolvenți.

Principalele observații ce pot fi extrase din analiza celor 8 cazuri țin, în principal, de faptul că studiile realizate privind integrarea absolvenților pe piața forței de muncă nu au la bază o metodologie riguroasă de colectare a datelor. De exemplu, cea mai mare parte dintre acestea sunt realizate la nivelul unor eșantioane mici și, de regulă, selectate după criterii de conveniență. O astfel de situație generează limitări în privința obiectivității și validității informațiilor colectate. De asemenea, rapoartele ce prezintă analiza datelor sunt slabe din punct de vedere calitativ, prelucrările incluse în conținutul acestora reducându-se la analize statistice descriptive, fără a se recurge o la serie de analize bivariate care au potențialul de a pune în evidență tendințe mai clare și de a facilita explicații cauzale ale acestor tendințe.

Cu foarte puține excepții, indicatorii utilizați pentru monitorizarea statutului absolvenților pe piața forței de muncă sunt sumari, astfel neputându-se contextualiza rezultatele obținute.

Prin modul în care sunt construite, instrumentele de colectare a datelor nu pot contribui la formularea unor modele explicative privind situația regăsită la nivelul absolvenților și, ca atare, este foarte dificil ca datele obținute să poată fi utilizate într-un mod constructiv în procesul de luare a deciziilor.

Nu a fost remarcată existența la scară largă a unor platforme digitale în monitorizarea absolvenților, iar în câteva cazuri în care existau astfel de platforme acestea fie aveau probleme de funcționalitate, fie nu întruneau un număr suficient de mare de utilizatori pentru a îndeplini cu succes funcția pentru care au fost create. Cu toate acestea, nu trebuie ignorat potențialul deținut de mediul digital în construirea unor comunități de absolvenți în jurul cărora s-ar putea dezvolta o cultură favorabilă studiilor de angajabilitate.

Ținând seama de constatările studiului, formulăm următoarele recomandări:

- 1) Elaborarea unei metodologii standard la nivel național pentru proiectarea și implementarea studiilor privind inserția absolvenților pe piața muncii, cu adaptare la specificul fiecărui domeniu dar cu elemente comune în special indicatori comuni pe componenta cantitativă. Metodologia ar trebui pusă gratuit la dispoziția tuturor universităților.
- 2) Includerea unei componente privind inserția pe piața muncii a studenților de licență (viitorii absolvenți) și a celor de nivel master (deja absolvenți de licență).
- 3) Standardizarea indicatorilor privind inserția studenților și absolvenților pe piața muncii cu sprijinul unor instituții precum INS și Consiliului Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior (CNSPIS) și recomandarea lor fermă către universități pentru studiile viitoare.
- 4) Realizarea unor sesiuni de formare pentru personalul din universități care se ocupă de studiile și bazele de date privind inserția pe piața muncii a absolvenților.
- 5) Încurajarea constituirii unor Birouri de Statistică și monitorizare a pieței muncii ale universităților cu 1-3 angajați specializați în statistică, baze de date, platforme de colectare și difuzare de date statistice.
- 6) Constituirea unui sistem național de monitorizare integrată a absolvenților pe piața muncii prin utilizarea datelor reale (big data) din sistemele de protecție socială și de evidență fiscală (REVISAL, ANAF, ANOFM etc) și a statisticilor verificate la nivel național precum cele ale Institutului Național de Statistică (INS).

Numai cu astfel de abordări integrate la nivel național calitatea, frecvența, relevanța proceselor de monitorizare a absolvenților și studenților pe piața muncii vor fi de nivel european și vor constitui instrumente eficiente pentru decidenții din universități și de la nivel național.